

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
ТА КУЛЬТУРНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ
(1985 – 2012 рр.)**

У статті проаналізовано умови, що стали визначальними для підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників впродовж 1985 – 2012 рр. Встановлено, що на цей процес мали вплив зміна державного ладу, перехід до ринкової економіки, економічна криза, різке зuboжіння населення, трудова та постійна міграція населення, зміна ціннісних орієнтацій, відсутність цілісної системи патріотичного виховання тощо. Вказано на зміст сучасних нормативних документів, які регламентують діяльність у сфері освіти та доведено актуалізацію названої проблематики в сьогоденні.

Ключові слова: підготовка майбутніх вихователів, патріотичне виховання, суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні умови підготовки вихователів до патріотичного виховання дошкільників.

Постановка проблеми. Ідея патріотизму завжди була і залишається основою консолідації суспільства. Адже патріотизм є джерелом духовних і моральних сил і здоров'я суспільства, його життєздатності, які найбільш яскраво проявляються у переломні моменти розвитку, в періоди важких випробувань. Повноцінне життя в суспільстві і державі неможливе, якщо система виховання підростаючого покоління позбавлена моральних основ, любові до Батьківщини. Як стверджують автори Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016 р.) національно-патріотичне виховання має відігравати випереджальну роль у демократичному процесі, стати засобом відродження національної культури, припинення соціальної деградації, стимулом пробудження таких моральних якостей, як совість, людяність, почуття власної гідності; засобом самоорганізації, особистісної відповідальності; гарантом громадянського миру. Бо усі спроби здійснити реформи в політичній, соціально-економічній, культурній чи іншій сферах будуть приречені на провал, якщо не спиратимуться на духовно-моральні та патріотичні цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першочергового значення формуванню патріотизму у підростаючого покоління надавали класики вітчизняної педагогіки Г. Ващенко, О. Духнович, І. Огієнко, С. Русова, Я. Ряппо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Ця проблематика залишається актуальною й для сучасних вітчизняних дослідників (О. Вишневський, В. Кузь, Ю. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, Б. Ступарик; К. Чорна та ін.). Психологічні аспекти формування етнічної самосвідомості стали предметом досліджень І. Бежа, Й. Боришевського, О. Киричука та ін.

Проблема підготовки педагогічних кадрів, у тому числі і педагогів дошкільного фаху, стала предметом досліджень Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богущ, З. Борисової, Е. Вільчковського, Н. Гавриш, Н. Голоти, Н. Денисенко, О. Кучерявого, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Поніманської та ін.

Мета статті полягає в аналізі суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних умов підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників впродовж 1985 – 2012 рр.

Виклад основного матеріалу. Кінець ХХ ст. в історії України характеризується зміною державного ладу, крахом суспільних цінностей. Це був період реформ та змін у соціально-політичному, економічному, культурному житті держави. Така ситуація була спровокована станом кризи, в якій у середині 80-х рр. опинився СРСР. В суспільстві зростало незадоволення політичним та економічним становищем країни.

Для подолання кризових явищ було взято курс на перебудову всіх сфер життя держави, що передбачало в т.ч. й розвиток демократії, народовладдя, законності, прав і свобод громадян. "Нове мислення", проголошене М. Горбачовим підкреслювало пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими" [2, 360]. Історик О. Бойко [4] стверджував, що впродовж квітня 1985 р. – січня 1987 р. відбувалося визрівання політичного курсу перебудови. Саме в квітні 1985 р. було визначено курс на соціально-економічний розвиток держави, провідними елементами якого було визнано інтенсифікацію економіки, прискорення науково-технічного прогресу, активізацію "людського фактора", перебудову управління та планування, удосконалення структурної та інвестиційної політики, підвищення організованості й дисципліни, поліпшення стилю діяльності, обґрунтовані кадрові зміни. У лютому 1986 р. було висунуто два принципових лозунги: "гласність" і "широка демократія", що вплинули на

розвиток суспільних процесів. Одним з головних здобутків гласності стала ліквідація "білих плям" історії завдяки поверненню політично дискримінованих імен, літературно-мистецьких творів, наукових праць; вписуванню в історичний контекст замовчуваних фактів, розкриттю раніше заборонених тем, розширенню джерельної бази історичних досліджень; ширшому ознайомленню з працями закордонних дослідників; розгортанню дискусій навколо вузлових історичних проблем, залученню через публіцистику до осмислення суспільних процесів широкого загалу; появі плюралізму думок, ламанні стереотипів, новій інтерпретації відомих фактів та процесів, переоцінці діяльності історичних осіб; осмисленню сучасності через призму історичного досвіду.

Очевидно, що зміни, які відбувалися в країні, торкнулися й освітньої сфери. З одного боку, суспільні відносини в галузі освіти регулювалися Законом Української Радянської Соціалістичної Республіки "Про народну освіту" (1974 р., із змінами і доповненнями 1980 р.). Законом регламентувалася мета народної освіти в СРСР – "підготовка високоосвічених, всебічно розвинених активних будівників комуністичного суспільства, вихованих на ідеях марксизму-ленінізму, в душі поваги до радянських законів і соціалістичного правопорядку, комуністичного ставлення до праці, фізично здорових, здатних успішно працювати в різних галузях господарського і соціально-культурного будівництва, брати активну участь у громадській і державній діяльності, готових беззавітно захищати соціалістичну Батьківщину, берегти і примножувати її матеріальні та духовні багатства, зберігати й охороняти природу". Завданням дошкільної освіти декларувалося здійснення всебічного гармонійного розвитку і виховання дітей, охорона і зміцнення їхнього здоров'я, прищеплення елементарних практичних навичок і любові до праці, турбота про естетичне виховання, підготовка дітей до навчання у школі, виховання у душі поваги до старших, любові до соціалістичної Батьківщини і рідного краю. Натомість головними завданнями середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зокрема й тих, що готували майбутніх педагогів було визначено підготовку кваліфікованих спеціалістів, які володіють марксистсько-ленінською теорією, глибокими теоретичними знаннями і практичними навичками з спеціальності і з організації масово-політичної і виховної роботи; виховання в учнів та студентів високих моральних якостей, комуністичної свідомості, культури, соціалістичного інтернаціоналізму, радянського патріотизму, готовності до захисту соціалістичної Батьківщини; фізична підготовка учнів та студентів [8].

З іншого, – жорсткій критиці було піддано ідеї колективізму та інтернаціоналізму, що лежали в основі освітньої філософії. Спостерігається відхід від цінностей соціалістичного патріотизму. Проте очевидно, що така ситуація виникла не на порожньому місці. Відтак кризові явища в патріотичному вихованні проявилися ще до перебудови. Зокрема, І. Дубровицький констатує: багато років у планах з виховної роботи згадувалося лише військово-патріотичне виховання, незважаючи на те, що воно є лише частиною формування патріотичної спрямованості особистості [2, с. 106]. Таким чином, автор вказує на односторонність патріотичного виховання, формалізм, що призвело до недоліків та прогалин у ньому. У роки застою для виховної системи характерною стала "показуха" – прагнення до створення видимості благополуччя, перебільшення ефективності виховного процесу, невідповідності задекларованого у програмах змісту виховання і того, що реалізувався на практиці тощо.

Починаючи з 1987 р. здійснювалася кристалізація та усвідомлення основних завдань перебудови, формування та розширення її соціальної бази. Відбулося зміщення центру рушійних сил перебудови зверху вниз; офіційно проголошено курс на створення правової держави, парламентаризму, розподілу влади. У цей період активно створювалися неформальні організації. Уже в червні 1989 р. в Україні діяло більш як 47 тис. неформальних об'єднань. Найактивнішими були суспільно-політичні, культурно-історичні та екологічні громадські формування, які поклали в основу діяльності вирішення важливих суспільних питань: утвердження ідей демократизму, формування національної свідомості, висунення альтернативних лідерів, проектів та програм.

Події суспільно-політичного життя суспільства з 1986 р. надзвичайно вплинули на виховну систему. Принципи суспільного життя – демократизм, народовладдя, права і свободи громадян – проникали і в освітню сферу, забезпечуючи реалізацію принципів демократизації і гуманізації навчання та виховання. Проте часто названі принципи залишалися лише лозунгами. Адже недоліки економічного життя – безробіття, погіршення умов життя населення, стан хаосу і непевності поширювалися й на освітню сферу. Перебудова супроводжувалася крахом попередніх цінностей, ідеології і освітньої філософії загалом, що призвело до антипатріотичних настроїв в країні і, як наслідок, до руйнування системи виховання радянського патріотизму.

Причини такого стану речей варто шукати у відсутності державних стандартів патріотичної освіти, а також уявлень про подальший розвиток системи патріотичного виховання дітей та молоді. Практично усі політичні суб'єкти та державні органи влади, організації та відомства, об'єднання, спілки, клуби патріотичного спрямування згорнули діяльність з патріотичного виховання. Держава, зосередившись на проблемах реорганізації суспільства шляхом перебудови його інститутів, зневажила питання становлення громадянина-патріота. Застійні явища у розвитку соціалістичного суспільства призвели до знецінення багатьох цінностей, вироблених старшими поколіннями, діти та молодь втратили відчуття господаря власної землі. Зрештою, тогочасні дослідження засвідчили відсутність у молоді

ідеалів, абстрактність розуміння ними понять Батьківщина та Вітчизна. На фоні відродження національної самосвідомості діти й молодь втрачали відчуття національної ідентичності. До того ж засоби масової інформації зосереджували увагу на соціально-політичних перетвореннях суспільства, нехтуючи питаннями виховання підростаючого покоління. У таких умовах постала проблема відтворення цілісної системи патріотичного виховання. Виховання патріотичних почуттів мало спиратися на такі принципи комплексного впливу на патріотичну свідомість, як системність, наступність і неперервність патріотичного виховання. Воно мало будуватися із врахуванням практичної спрямованості і соціальної зумовленості формування патріотизму в дітей [12].

Впродовж 1990 р. спостерігалось поступове зміщення вправо акцентів політики керівництва СРСР і радикалізація народних мас. Це період активного виходу на арену опозиційних сил, а також студентського страйку. Вже наступного року Україною прокотилася хвиля шахтарських страйків. До літа 1991 р. ситуація в СРСР ускладнилася. І вже 24 серпня 1991 р. Верховною Радою України було прийнято Акт про незалежність України.

Проте умови економічного життя в пострадянській Україні були надзвичайно несприятливими. Економічна нестабільність поглиблювала проблеми безробіття, бідності та трудової міграції. Виїзд українців за кордон у пошуках роботи спричинився до інтенсифікації процесу постійної міграції. Перебування за кордоном дало змогу громадянам України оцінити інші стандарти життя та прагнути до їхнього здобуття. Такий стан речей ускладнював процес патріотичного виховання, адже велика кількість українців виїжджала за межі країни, а ще більша частина – мріяла про еміграцію.

Після проголошення незалежності в Україні гостро постало питання про державну підтримку розвитку культури та про використання культурної політики як ефективного інструменту оновлення суспільства. Адже, як зазначає О. Бойко, саме з цього моменту дедалі більшої сили і розмаху в духовно-культурному житті набули три суперечливі процеси: 1) перегляд, переосмислення та переоцінка донедавна панівних поглядів, орієнтирів, настанов поведінки; 2) повернення традиційних цінностей національної культури, відтворення релігійних та національних форм світосприйняття; 3) проникнення та адаптація на національному ґрунті нової системи цінностей, які характерні для духовно-культурного життя західної цивілізації [5].

Відхід від соціалістичної ідеології, перехід до капіталістичного устрою економіки посприяли зміні державницької філософії. Країна, втрапивши ціннісні орієнтири, залишилася без загальної системи патріотичного виховання. У суспільстві відбулася зміна ставлення до таких цінностей, як патріотизм, честь, обов'язок. Робота з патріотичного виховання в освітніх установах практично не здійснювалася, що великою мірою було зумовлено розгубленістю, як функціонерів від освіти, так і вихователів. Суб'єкти виховного процесу (від держави до кожного вихователя) не мали чітких уявлень про мету, завдання, принципи та зміст патріотичного виховання, адже радянські цінності бути втрачені, а нові пріоритети не бути викристалізовані.

Вітчизняний вчений Р. Гула [5] вказав на історичний досвід, що негативно впливав на патріотичне становлення громадян України. По-перше, це заперечення основ патріотичної ідеології попередників, досягнень та здобутків національної історії, які призвели до втрати патріотичних орієнтирів народу. По-друге, це відсутність механізму створення та оновлення патріотичної ідеї, що привело до кризового стану патріотичної свідомості українського суспільства. По-третє – політичні та "духовні" еліти України не є носіями стратегії розвитку національно-патріотичної ідеї у її класичному вигляді. По-четверте, це загрозливість ситуації ігнорування патріотизму, невід'ємної генетичної риси менталітету народу.

Очевидно, що на патріотичне виховання, а також підготовку до реалізації його завдань майбутніми педагогами впливав і розвиток освіти. У "Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні" (за ред. В.Г. Кременя) [4, с. 11 – 12] узагальнено досягнення та втрати в освітній сфері періоду незалежної України. До найважливіших здобутків автори доповіді відносять:

- розробку нової методології розвитку української освіти (цілі та цінності демократичного суспільства, особистісного розвитку, спрямованість до європейських та світових освітніх і наукових просторів тощо), що загострило питання патріотичного виховання дітей та молоді;

- створення каркасу нового законодавчого поля функціонування освіти. Прийняття законів про освіту (1991, 1996), "Про дошкільну освіту" (2001), "Про вищу освіту" (2002, 2014), "Про охорону дитинства" (2001) тощо та низки виховних концепцій звернули увагу педагогів на питання національно-патріотичного виховання;

- визначення засад рівного доступу кожного громадянина до якісної освіти всіх рівнів як магістральний напрям її розвитку. Це дало змогу забезпечити безперервність та наступність патріотичного виховання дітей та молоді;

- формування змісту освіти на основі державних стандартів як важеля збереження єдиного освітнього простору та управління якістю освіти в країні, що дало змогу забезпечити єдині вимоги до патріотичного виховання дітей та молоді;

- перехід до варіативної освіти, створення варіативних програм, підручників і навчальних посібників як у центрі, так і в регіонах, а також у навчальних закладах;

- використання нових форм і технологій контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, студентів, запровадження зовнішнього незалежного оцінювання;
- запровадження нової методики атестації педагогічних і науково-педагогічних кадрів і державної акредитації навчальних закладів тощо.

До основних втрат реформування української освіти належать такі:

- відсутність системної науково обгрунтованої ідеології розвитку освіти, її ситуативна політизація, слабкий вплив на освітній і культурний рівень суспільства, що зумовило значне послаблення консолідуючої, культуротворчої місії освіти. З одного боку, проголошувалися гасла патріотичного виховання, а з іншого, на практиці вони часто не реалізовувалися. Дещо обережний підхід до національно-патріотичного виховання в АРК Крим та в південно-східних областях країни спричинив прогалини у формуванні національної ідентичності населення та його тяжіння до російських цінностей;
- згорання мережі дошкільних навчальних закладів унаслідок відсторонення влади від розв'язання проблем дошкілля, відсутність прогнозу демографічної ситуації і потреб розвитку освіти в регіонах, нерозробленість правових засад щодо статусу землі та будівель, що зумовили неготовність цієї освітньої ланки забезпечити дошкільну освіту, передусім для дітей старшого дошкільного віку. Відсутність організованого суспільного виховання спричинило прогалини у патріотичному вихованні дошкільників, адже сім'ї по-різному реалізували його завдання;
- унаслідок слабого контролю в центрі та на місцях кількісного зростання мережі вищих навчальних закладів виникли ризики здобуття молоддю неякісної освіти, погіршився імідж української вищої школи за кордоном. Задавленість і масштабність проблеми спричиняють велике соціально-педагогічне й економічне напруження щодо її розв'язання в сучасних умовах, уможливають корупцію і хабарництво;
- перехід до наступних етапів модернізації системи освіти без належного моніторингу якості попереднього стану зумовив безвідповідальність управлінців за результати, загальмував розвиток економіки освіти, інноваційний рух до її нової якості тощо;
- педагогічна освіта стала аутсайдером вищої школи, її стратегія – наздогнати, а не випередити. Навіть у педагогічних університетах професія вчителя перетворилася лише на одну з-поміж інших. Учитель недостатньо формується як суб'єкт сучасних цінностей.

Становище Української держави характеризувалося складною гамою соціально-економічних і геополітичних викликів, що пов'язані з відсутністю консолідуючої патріотичної ідеології, пошуком об'єднавчих національних доміант, зміною традиційних суспільних устроїв, а також удосконаленням патріотичного виховання дітей та молоді.

Після 1991 р. впроваджувалися найрізноманітніші виховні концепції, програми, проекти, які розроблялися як окремими особами, групами, громадськими об'єднаннями, так і державними органами – Міністерством освіти і науки України, Національною академією педагогічних наук України. Означені розробки стосувалися переважно таких напрямів виховання, як громадянське, духовне, патріотичне, моральне, котрі в нових умовах набули інноваційного спрямування і змісту. Ці концепції, проекти та програми певною мірою не були повністю реалізованими, у тому числі через часткові зміни напрямів державної політики в галузі виховання дітей та молоді. Спочатку у 1991 р. набула поширення концепція невторчання ідеології, політики у виховання, певна нейтральність виховання, автономний розвиток освіти, опертя на загальнолюдські, національні, гуманістичні цінності. Вона стала реакцією на засилля ідеології за радянських часів. Така тенденція досить швидко змістилася у бік розбудови виховного процесу на національному ґрунті, що спирався на народознавчі, українознавчі засади навчально-виховного процесу, які і донині застосовуються і підтримуються в освітніх закладах різних типів. Згодом настав короткий час опертя на нашу історичну пам'ять, її героїзацію, підходів до національної історії як складника загальновиховного процесу. За часів, що передували Революції гідності, було здійснено намір привнести в освіту і виховання неорадянські підходи – відбувалася глорифікація радянських героїв, трудових звитяг радянського часу, планувалися масштабні проекти й програми, які мали неорадянські, неоконсервативні ознаки. Відтак у концептуалізації виховання поєднувалися різні контексти, взаємозв'язки, директивно-офіційні уявлення та реальні вимоги усіх учасників виховного процесу [1, с. 78].

Зокрема, у листопаді 1993 р. було прийнято Державну національну програму "Освіта" ("Україна ХХІ століття"), якою пріоритетними напрямами виховання, зокрема, декларувалися такі: формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати тощо. У названому документі визначено завдання кожної з ланок освіти. Зокрема, "дошкільне дитинство спрямовується на практичне оволодіння рідною мовою в сім'ї та дошкільному виховному закладі... виховання ... поваги й любові до батьків, родини, батьківщини...". Вказано також на роль педагогічних працівників, що "мають стати основною рушійною силою відродження та створення нової національної системи освіти". І саме на них покладається завдання "формування цілісної, всебічно розвинутої особистості, відданої інтересам Української держави" [7].

У 1994 р. Всеукраїнською педагогічною радою працівників освіти було схвалено Концепцію національного виховання, що в основу поклала звільнення виховання від ідеології: "ні одна ідеологія не повинна обмежувати свободу переконань, поглядів, думок, а тому не повинно бути й мови про введення в систему освіти будь-якої офіційної, загальнообов'язкової ідеологічної орієнтації [9, с. 6]. Проте аналіз тексту Концепції виразно засвідчив, що попри декларування деідеологізації виховання, в її основі лежить ідеологія нації- і державотворення. У названому документі вагома роль відводиться патріотичному вихованню дітей та молоді і, зокрема, вказується: "формування патріотичних почуттів означає вироблення і зміцнення високого ідеалу служіння своєму народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання своєї держави, прагнення бачити її незалежною" [9, с. 6]. Вказано й на роль педагога у процесі національного виховання дітей та молоді, який "...організовуючи навчально-виховну роботу, зобов'язаний вміти проектувати розвиток особистості, уявляти, яким повинен стати його вихованець як громадянин незалежної України" [9, с. 12].

Затверджена 1999 р. Національна програма патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства спрямована насамперед на впровадження у суспільну свідомість загальнолюдських цінностей (національні цінності в документі практично не згадуються). Серед основних завдань Програми утвердження в масовій свідомості громадян історично притаманних Українському народові високих моральних цінностей, спрямованих на засвоєння кращих зразків вітчизняної та світової духовної спадщини; забезпечення духовно-морального розвитку населення, виховання патріотизму, високої політичної культури та трудової моралі, використання зусиль громадян у суспільно корисних справах, сприяння утвердженню соціального оптимізму в світогляді населення [10]. Проте, на наше переконання, зміст та шляхи реалізації патріотичного виховання дітей та молоді у документі виписані надто схематично, що ще раз свідчить про певну розгубленість серед педагогічної спільноти в питаннях становлення громадянина-патріота.

Національна ідея як консолідуючий чинник розвитку суспільства і нації в цілому декларується основою національної системи виховання у Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004). Метою виховання, відповідно до названого документа, є становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої обов'язки і права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві тощо. Зміст виховання передбачає зокрема ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави, що виявляється у таких якостях, як патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, політична культура та культура міжетнічних стосунків. При цьому патріотизм є проявом особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою [11].

За роки української незалежності педагогічна наука та освітня практика у питанні патріотичного виховання дітей та молоді набули дієвого досвіду використання виховного потенціалу української історії, культури, народної педагогіки, традицій народу. Та, як йдеться у Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, останні події перебігу української історії висвітлили ряд вад у вихованні загалом, і патріотичному вихованні підрастаючого покоління зокрема. Кардинальні зміни у політичному, соціально-економічному та громадянському житті українського суспільства засвідчують нагальну потребу активізації патріотичного виховання дітей і молоді, що є питаннями національної безпеки та успішного розвитку України [1, с. 77].

Висновки. Отже, аналіз історико-педагогічної літератури, нормативних документів про освіту тощо дав змогу виокремити суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні умови підготовки педагогів до патріотичного виховання дітей впродовж 1985 – 2012 рр. В означений період на цей процес мали вплив зміна державного ладу, перехід до ринкової економіки, економічна криза, різке зубожіння населення, трудова та постійна міграція населення, зміна ціннісних орієнтацій, відсутність цілісної системи патріотичного виховання тощо. Сьогодні названа проблематика актуалізується та потребує детального вивчення.

Використані джерела

1. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади : навч.-метод. посібник. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
2. Історія України / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. – К. : Альтернативи, 1997. – 424 с.
3. Дубровицкий И.В. Большая перемена: Диалог / В.И. Дубровицкий. – М. : Детская література, 1991. – 112 с.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В.Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.

5. Бойко О.Д. Історія України / О.Д. Бойко. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 656 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/history/boyko_iu/chapter18/1802.htm
6. Гула Р.В. Патріотизм в Україні: уроки минулого, сучасний стан, погляд у майбутнє / Р.В. Гула // Архіви України. – 2013. – № 6. – С. 38 – 45.
7. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/page>
8. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки "Про народну освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T7427
9. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня. – С. 5 – 6, 11 – 12.
10. Національна програма патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР991697.html
11. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.com/document/fpart68/idx68425.htm>
12. Лутовинов В.И. Патриотическое воспитание – вечное веление времени / В.И. Лутовинов // Народное образование. – 1997. – № 3. – С. 52 – 56.

Savchenko L.

SOCIO-POLITICAL, SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL TRAINING CONDITIONS FOR FUTURE EDUCATORS TO PATRIOTIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN (1985 - 2012 YEARS)

The article analyzes conditions that were crucial for preparing future educators to patriotic education of preschool children during 1985 – 2012 years. It is established that the end of the twentieth century in the history of Ukraine is the period of reforms and changes in the socio-political, economic and cultural life of the country. This situation was provoked by a crisis in the mid 80's in the USSR. Dissatisfaction with the political and economic situation of the country was growing in the society. To overcome the crisis was taken the course on the restructuring of all spheres in life of the state, which included the development of democracy, rule of law, human rights and freedoms. Changes that took place in the country had effect also on educational areas in which occurred a departure from the values of socialist patriotism.

Been found, that after 1991 year, change of political system, the transition to a market economy, the economic crisis, a sharp poverty, employment and permanent migration, changing values, lack of a holistic system of patriotic education and so on, had impact on the process of preparing future teachers to the patriotic education of preschool children. The work of patriotic education in educational institutions is practically not carried out, that was largely caused by confusion of functionalities from education and educators. The subjects of the educational process (from the state for each teacher) had no clear ideas about the goals, objectives, principles and content of patriotic education, because Soviet values was lost, and new priorities hadn't be found.

Been analyzed the content of current regulations that govern activities in the field of education (State national program "Education" ("Ukraine XXI Century"), The concept of national education, National program of patriotic education of citizens, a healthy lifestyle, strengthening of spirituality and moral foundations of society, National program of education of children and youth in Ukraine). Based on the analysis of National report on the situation and prospects of development of education in Ukraine been found, that the dramatic changes in political, social, economic and civic life of Ukrainian society demonstrate the urgent need for activation of patriotic education for children and youth. Those are matters of national security and the successful development of Ukraine.

Key words: *training future educators, patriotic education, socio-political, socio-economic and cultural conditions of preparation of teachers to patriotic education of preschool children.*

Стаття надійшла до редакції 25.10.2016 р.